

הרב מרדכי גרינברג

ראש ישיבת "כרם ביבנה"

נושא בעול עם חבירו

"ויסתר משה את פניו כי ירא מהביט אל האלקים, ויאמר ה' ראיתי את עני עמי אשר במצרים ואת צעקתם שמעתי מפני נוגשיו כי ידעתי את מכאובי".
איתא במסכת ברכות (ז, א): כשביקש משה "הראיני נא את כבודך", ענה לו הקב"ה: "לא תוכל לראות את פני", תנא משמיה דריב"ק, כך אמר לו הקב"ה למשה, כשרציתי, לא רצית, עכשיו שאתה רוצה - איני רוצה. ופליגא דר' שמואל בר נחמני, דאמר בשכר ג' זכה לג', בשכר ויסתר משה פניו, זכה לקלסתר פנים, בשכר כי ירא, זכה לויראו מגשת אליו, בשכר מהביט זכה לתמונת ה' יביט".

שיטתו של ר' שמואל בר נחמני מובנת, שמחמת ענוותנותו של משה זכה וקיבל שכר על שלא הביט בשכינה, אך השיטה הראשונה לכאורה אינה מובנת, שהרי משה לא סר לראות משום שירא מהביט, ומדוע גנזף?
בספר שערי אורה להרב ברגמן שליט"א פ' שמצד מצות "והלכת בדרכיו" מוטלת חובה על האדם לא רק לעשות מעשי חסד, אלא גם לשמוע צעקה ולהקשיב למצוקה, והקב"ה לא רק מקבל ונענה לתפילה אלא גם שומע תפילה.

בזה פ' דברי הגמרא בתענית טו' שמוסיפים עוד שש ברכות בתענית צבור, ואחת מהן מסיימת ב"שומע תפילה", והרי בין כך אנו מסיימים בנוסח זה ברכת "שמע קולנו" ומה עניין להוסיף עוד ברכה המסיימת ב"שומע תפילה"?
והנה הגמרא במסכת שבת דף נה ע"א מספרת שרב יהודה ישב לפני שמואל, ובאה אישה וצעקה על איזה עוול שנעשה לה, ושמואל לא הגיב, ושאלו ר' יהודה תלמידו "לא ס"ל למר "אוטם אוזנו מזעקת דל, גם הוא יקרא ולא יענה", וענה לו שמואל, הרי מר עוקבא אב בית דין יושב כאן ויעיין הוא בדבר. וכנראה זה היה הויכוח ביניהם, ששמואל היה סבור שכיוון שיש אב"ד שזה תפקידו, אין לו לשמואל החובה להיכנס לעניין, ואילו רבי יהודה סבר שגם במקום שאין אפשרות לעזור, מ"מ אין זה פוטר אותו מלהקשיב ולהשתתף בצערה.

במסכת בבא בתרא (י, ב) בסוגיא המספרת שרב יוסף חלש ואינגיד וחזר לתחיה וסיפר שראה שם עליונים למטה ותחתונים למעלה, כתבו שם תוס':

"פי' ר"ח דאמרו הגאונים שקבלה בידם רב מפי רב, דעולם הפוך היינו שראה שמואל דהוה יתיב קמיה דרב יהודה תלמידיה, משום דמיחה בשמואל (בפ' במה בהמה) גבי ההיא איתתא דאתיא וצוחה קמיה דשמואל ולא אשגח ביה, א"ל רב יהודה ולית ליה למר אוטם אוזנו מזעקת דל וגו'". הרי שיש חובה להקשיב גם באין אפשרות לסייע.

וכן מצינו במסכת סנהדרין (קד, ב) מעשה באשה אחת שכנתו של ר"ג שמת בנה והייתה בוכה עליו בלילה, שמע ר"ג קולה ובכה כנגדה עד שנשרו ריסי עיניו, למחר הכירו בו תלמידיו והוציאוה משכונתו. ואף שר"ג לא היה באפשרותו לעזור לה, מ"מ השתתף בצערה. וזהו שהוסיפו בברכות ברכה נוספת המסתיימת בשומע תפילה, שהברכה שאנו אומרים כל יום היא על בקשת קבלת התפילה, שכן אומרים שם "וקבל ברחמים וברצון את תפילותינו", "ומלפניך מלכנו ריקם אל תשיבנו", וע"ז מסיימים שומע תפילה, אך מה שמוסיפים בתענית צבור "שומע תפילה" זה על עצם השמיעה, גם במקרה שלא נענה לבקשה.

וזה מה שהראה לו בסנה. דהנה ה"כלי יקר" כתב על הפסוק "של נעליך": שקרא לו משה משה, לפי שגלות ישראל דומה עליו ית' למשא כביכול, לכך קראו קריאה אחר קריאה, למהר ביאתו ולהקל מעליו ית' המשא, כמ"ש "עמו אני בצרה", וכמ"ש "כי ידעתי את מכאוביך", כי ידעתי - היינו מרגיש במכאוביו.

וזהו "עמו אנכי בצרה", שהקב"ה משתתף בצערם של ישראל, וז"ש "ראה ראיתי את עני עמי וכו' ואת צעקתם שמעתי", שהשתתפות בצער מחייבת את ראיית הצרה ושמיעת הצעקה, וזו הייתה טענת הקב"ה כלפי משה, שכשהקב"ה קורא לו לראות כיצד הוא סובל ולהשתתף בצערו, מסרב משה להביט, וז"ש "כשרציתי, לא רצית".

זוהי אחת התכונות היהודיות, לעומת התכונה ההפוכה שאנו פוגשים אצל הערבים, המוכנים להקריב אלפים ורבבות לצורך מלחמת הקודש, ואין זה נובע מתוך תחושת יעוד ושליחות, אלא מתוך תוסר התחשבות בצער האמהות והיתומים, וכך שולחים ראשיהם את החיילים למשימות התאבדות, האנשים את נשותיהם והאמהות את ילדיהן.

והמקור לזה נעוץ בראשיתם, "ותשב לה מנגד, הרחק כמטחוי קשת, כי אמרה אל אראה במות הילד".

כתב הרב הירש: כל התנהגותה של הגר אופיינית ביותר ומציינת את הטבע של בת חם שלא נתעדן. אם ישראלית לא תיטוש את ילדה, ולו רק כדי לדבר על לבו, ולו רק כדי להקל עליו כדי חלק אחד במיליון של שניה. הנוטש ילד באפס מעשה, מפני שאין בכוחו לראות בייסוריו, אינו פועל מתוך רחמים, זוהי

אנוכיות אכזרית של נפש אדם שנעצרה בטבעה הגס.

על האם היהודיה מצאנו במדרש אסתר, שהאמהות היו מוליכות לילדיהן לחם ומים שעה שהמן היה מוליכם להריגה, והיו אומרות להם "אכלו ושתו קודם שתמותו". וכ' ע"ז הרב חן בספרו במלכות היהדות: ילדים נעקרים כצאן לטבח, והן: אכלו ושתו קודם שתמותו, האין כאן כל האם העבריה, כל הפרימיטיב הנשגב שברחמיה של זו...תמה אני אם ימצא אמן פלא שידלה את הרגע האמהי הזה.

וזו הייתה תופעה דומיננטית אצל משה, "ויהי בימים ההם ויגדל משה ויצא אל אחיו וירא בסבלותם", פירש"י: נתן עיניו ולבו להיות מיצר עליהם.

ובמדרש (שמו"ר פ"א כז) "נתן כתיפו תחת משאו של כל אחד ואחד ואמר מי ייתן מותי תחתיכם. וכך בחנו הקב"ה, ובשמו"ר (פ"ב ב): בדק הקב"ה לדוד בצאן וכו', ואף משה לא בחנו הקב"ה אלא בצאן וכו', ברח ממנו גדי אחד ורץ אחריו וכו', נזדמנה לו בריכה של מים ועמד הגדי לשותת, כיוון שהגיע משה אצלו, אמר אני לא הייתי יודע שהיית רץ מפני הצמא, עייף אתה, הרכיבו על כתפו והיה מהלך, אמר הקב"ה יש לך רחמים לנהוג צאנו של בשר ודם, חייך אתה תרעה צאני ישראל".

ואת הגילוי שבסנה קשרו חז"ל למעשה הזה, וכך אמרו: אמר הקב"ה את הנחת עסקיך והלכת לראות בצערן של ישראל, אני מניח את העליונים ואת התחתונים ומדבר עמך, הה"ד וירא ה' כי סר לראות, ראה הקב"ה שסר מעסקיו לראות בסבלותם, ויקרא אליו אלוקים מתוך הסנה.

וכך ממשיך משה ומשתתף, בצערן של ישראל. תניא בזמן שהצבור שרוי בצער, אל יאמר אדם אלך לביתי ואוכל ואשתה ושלום עליך נפשי וכו'. אלא יצער אדם עם הצבור, שכן מצינו במשה רבנו שצער עצמו עם הצבור, שנא' "וידי משה כבדים ויקחו אבן וישימו תחתיו וישב עליה", וכי לא היה למשה כר אחת או כסת אחת לישב עליה? אלא כך אמר משה, הואיל וישראל שרוין בצער, אף אני אהיה עימהם בצער.

וכך עד יום מותו, "ויאמר ה' אל משה עלה אל הר העברים הזה וגו', ונאספת אל עמיק וגו', וידבר משה אל ה' לאמור יפקוד ה' אלקי הרוחות לכל בשר איש על העדה, אשר יצא לפניו ואשר יבא לפניו וכו' ולא תהיה עדת ה' כצאן אשר אין להם רועה.

וכתב רש"י: להודיע שבחן של צדיקים, שכשנפטרין מן העולם מניחין צרכן ועוסקין בצרכי צבור. וכך נאמר גם אצל מרים ויוכבד, "וייטב ה' למיילדות וירב העם ויעצמו מאוד", ורק אח"כ נאמר "ויהי כי יראו המיילדות את האלקים, ויעש להם בתים", אך שכרם וההטבה - "וירב העם ויעצמו", שזה היה רצונם שיטיבו עם העם. אפשר שדווקא משום סגולה זו של משה נזנף

במראה הסנה על שהפעם לא הסתכל ולא השתתף בצערו של הקב"ה.

ה' אומר למשה לשוב מצרימה "כי מתו כל האנשים המבקשים את נפשך", והגמרא במסכת נדרים סד' למדה מכאן שנהיו עניים, והעני חשוב כמת, ושאל הר"ן מניין נהיו עניים? שמא נעשו מצורעים, שאף הם חשובים כמת?

ור' חיים שמואלביץ פי' שארבעה חשובים כמת: עני, מצורע, מי שאין לו בנים וסומא. הצד המשותף שבכולן אינם הייסורין, שהרי מיתה גרועה מייסורין, כדכתיב "יסור יסרני י-ה ולמות לא נתנני", אלא שסומא חשוב כמת, שהראייה היא המאפשרת לאדם לחוש את השני, וכמ"ש במשה "וירא בסבלותם", נתן עיניו ולבו לראות ולהיות מיצר עליהם, שבלא ראיית העין א"א לחוש זאת, וכשאינו יכול לראות ולחוש אנשים אחרים ולסייע להם הרי הוא כמת. וכן מצינו ביעקב כשברך את בני יוסף "ועיני ישראל כבדו מזוקן לא יוכל לראות ויגש אותם אליו וישק להם ויחבק להם". כיוון שלא יכל להתחבר אתם ע"י ראייה ביקש לחבקם.

והוא הדין עני שאינו יכול להיטיב עם אחרים וחשוב כמת, וכן מצורע שיושב בצד מחוץ למחנה ואינו יכול להתחבר עם אחרים ולהיטיב עמם, אף הוא חשוב כמת.

וצריך לומר שדתן ואבירם הייתה להם משפחה כדמשמע בפ' קרח, וכן לא היו סומים, כמ"ש "העיני האנשים ההם תעקר", וכן דיני מצורע לא היו אז ולא ישבו בדרך, וע"כ "מתו האנשים" היינו שנעשו עניים.

על יחודו של האדם כתב ר' שמעון שקופ בהקדמה לספרו "שערי יושר", שיסוד ושרש תכלית מגמת חיינו שיהיו כל עבודתנו ועמלנו תמיד מוקדשים לטובת הכלל, שלא נשתמש בשום תנועה ומעשה, הנאה ותענוג, שלא יהיה בזה איזה עניין לטובת זולתנו וכו' ותמיד יהיו דרכי חיינו מוקדשים לכלל.

ובהמשך מפרש שכשאדם גדל מתפתחת תודעה זו אצלו, שהאיש הגס והשפל, כל ה"אני" שלו מצומצם רק בחומר וגיפו, ולמעלה ממנו מי שמרגיש ש"האני" שלו מורכב מגוף ונפש, ולמעלה מזה, מי שמכניס "לאני" שלו בני ביתו ומשפחתו, והאיש ההולך עפ"י דרכי התורה, "האני" שלו כולל את כל עם ישראל. והאיש השלם ראוי להשריש בנפשו להרגיש שכל העולמות כולם הוא "האני" שלו, והוא בעצמו רק איבר קטן בתוך הבריאה כולה. ואז גם רגש אהבת עצמו עוזר לו לאהוב את כל עם ישראל וכל הבריאה כולה.

וכך פירש מאמר חז"ל: "אם אין אני לי מי לי וכשאני לעצמי מה אני", שראוי לאדם תמיד לדאוג לעצמו, אבל עם זאת יתאמץ להבין שכשאני לעצמי מה אני, שאם יצמצם את "האני" שלו בחוג צר, אז אני זה מהו, הבל הוא וכאין נחשב, אבל אם תהיה הרגשתו מאומתת, שכללות הבריאה היא האדם הגדול, והוא ג"כ איבר קטן בגוף הגדול הזה, אז רם ונשא ערכו הוא, שבמכונה

הגדולה, גם מסמר היותר קטן, אם רק משמש כלום למכונה, הוא דבר חשוב מאוד. ומוכן אפוא, שהארבע הנ"ל שאינם יכולים להיטיב, מאבדים את תכלית חייהם וחשובים כמתים.

הגמרא במסכת בבא בתרא דף צט' הקשתה סתירה: בפרשת תרומה נאמר על הכרובים "ופניהם איש אל אחיו", ואילו בדברי הימים נאמר "ופניהם אל הבית", ומתרצת הגמרא "לא קשיא, כאן בעושין רצונו של מקום כאן באין עושיין". פשוטם של דברים שכאשר עושיין רצונו של מקום אז פניהם איש אל אחיו, וכשאין עושיין רצונו של מקום אז פניהם אל הבית, אך לענייננו יש לדרוש בצורה הפוכה, והיינו, שכאשר כל אחד מסתכל על אחיו כדי לסייע לו, זהו עושיין רצונו של מקום, אבל כשפניהם אל הבית וכל אחד דואג לביתו- אין עושיין רצונו של מקום מיקרי.

על הפסוק "ולא ראו איש את אחיו ולא קמו איש מתחתיו", אמר בעל החידושי הר"ם: החשך היותר גדול הוא כשאין איש רואה את אחיו ואינו משתתף בצער הזולת, וכך נעשה הרגש קהה ומשותק, וסופו "ולא קמו איש מתחתיו", שאף לו עצמו לא תהיה תקומה. ועוד הוסיפו על דבריו, שבמדרש (שמו"ר א) אמרו: וימש חשך- רבותינו אמרו עבה כדינר היה, שנא' וימש חשך, שהיה בו ממש. חז"ל הבחינו מהו שרש ההתנכרות איש לרעהו- הריצה אחר הכסף. אחר דיגרי הזהב, שהיא המגבירה את האנוכיות ומחשיכה את העיניים ואינו מרגיש בצער הזולת.

וזו הייתה התביעה כלפי נח, "כי מי נח זאת לי", שנקרא המבול על שמו, שאף שידע שתפילתו לא תתקבל, מ"מ היה צריך להראות השתתפות בצער הרוב, כפי שעשה אברהם כשנודע לו על הפיכת סדום.

יש שחוששים מביטול תורה ונמנעים מעשיית חסד, אך על זה נאמר "פעמים שביטולה של תורה זהו קיומה", (מנחות צט:) וכ' שם רש"י: כגון שמבטל תורה להוצאת המת ולהכנסת כלה, כלומר: מקבל שכר כאילו יושב ועוסק בתורה, ולמדו זאת ממה שאמר ה' למשה "יישר כוחך ששברת". וכ"כ בספר "מעבר יבק": אין לחוש להתבטל מתורה כדי לבקר חולה.

ובאגרות ר' יוסף זונדל מסלנט כתב: אל תצטער ואל תדאג על שום דבר, ולבך יהיה שמח על שהתנדבת לילך בשליחות מצווה - ביקור חולים וגמילות חסדים וכו' דזוהי מצווה שא"א לעשותה ע"י אחרים, ויהיה נחשב לך כאילו עסקת בתורה יומם ולילה...א"כ בשעה שאין לך פנאי ללמוד, נחשב לך יותר מלימוד.

ומעשה בת"ח שהתבטא לפני החזו"א שהוא חס על זמנו כאשר מבטל תורתו בגלל מעשה חסד שעושה. והגיב החזו"א: אין התורה בגדר חכמה רגילה אלא היא עצמיות הנפש הישראלית, וכל הגומל חסד לזולתו, נפשו מתעלה, ואגב

כך גם מסתייע בידיעת התורה, רק שצריך לדאוג שלא יופר האיזון ולא ירבה. ובמסכת ראש השנה דף יח' אמרו שהעוסק בגמ"ח ותורה גדול מהעוסק בתורה בלבד, והיו אמוראים מצאצאי עלי הכהן, שנאמר עליהם שימותו צעירים - מי שעסק בתורה חי ארבעים שנה, ומי שעסק גם בגמ"ח חי שישים שנה. ואמרו: תורה בגי' גמילות חסדים.

ובעניין החסד אין התורה מסתפקת במעשי חסד, שכן נאמר "הגיד לך ה' מה טוב ומה ה' דורש ממך, כי אם עשות משפט ואהבת חסד" - משפט עושים אך חסד אוהבים. מעשי חסד נעשים לא מתוך חובה אלא ממניע נפשי טוב. וע"כ אמרו "גדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני השכינה", והיינו שאברהם ויתר על ההשגות הגבוהות שבדיבור עם ה', ועזבו כדי לקבל אורחים ערבים. כתב על זה החת"ס בספרו תורת משה פ' וירא עה"פ "כי ידעתיו אשר יצווה את בניו וכו'": יש לומר, אי היה אברהם מגיע במדרגת נבואתו להודיעו אשר יעשה במשפט אומה או עיר פלוני, לא היה נמנע ממנו הידיעה, כמו שנאמר לישעיהו, ידמיהו ויחזקאל על כמה אומות, מה שאינו נוגע לישראל כלל וכו'. אבל לא הגיע מדרגת נבואת אברהם לידי כך. אמנם לא מפני שלא היה ראוי אלא שלא היה לו פנאי ליחד מחשבתו ולהתבונן בעניינים גבוהים כאלו מפני שהיה מתעסק עם בניו ועם ביתו אחריו ללמדם דרך ה' וכו'. וכיון שהשפיל דעתו ושכלו לכבוד השי"ת ללמדם דרך ה' והפסיד לעצמו מדרגת נבואתו. ע"כ אמר הקב"ה "המכסה אני מאברהם", וכי בשביל זה יפסיד, הלא ידעתי שכל עצמו מה שלא הגיע הוא לזה רק "למען אשר יצווה את בניו וכו'". וכן מצינו ביקירי ירושלים שהיו מלווים את נושא השעיר לעזאזל, אף שהיו מרוויחים רווח רוחני גדול בהיותם בעזרה בעת התפילה והקרבת.

מדרש מזעזע מלמד על היחס של התורה וחי' לחסד. נאמר במגילת איכה: "ויגדל עוון בת עמי מחטאת סדום, ההפוכה כמו רגע" (ד, ו) הרי שחטאתם גדולה מזו של סדום, וע"כ שאלה הגמ': וכי משוא פנים יש בדבר? פירש"י: הואיל וישראל רעים יותר מסדום, למה לא נהפכו כסדום? אמר רבה אמר ר' יוחנן: מדה יתרה הייתה בירושלים שלא הייתה בסדום, דאילו בסדום כתיב "הנה זה עוון סדום אחותך, גאון שבעת לחם, ויד עני ואביון לא החזיקה", ואילו בירושלים כתיב (איכה ד, י): ידי נשים רחמניות בשלו ילדיהן, היו לברות למו", ופירש"י: לאחר שבשלה ילדיה, הייתה מזמנת חברתה ואוכלת עמה את בנה, אלמא רחמניות היו, ואילו בסדום כתיב "יד עני ואביון לא החזיקה", ומדה זו כיפרה עליהם שלא נהפכו.

בתוך הרשעות של ירושלים הגדולה מזו של סדום, היו פינות של אור, וטיפות חסד אלו הכריעו המשקל נגד הפיכת ירושלים כסדום.

הלל היה אומר: אם אין אני לי מי לי, וכשאני לעצמי מה אני, ואם לא עכשיו

אימתי (אבות א) ומפרשים: אדם חייב לדאוג לעצמו, בין בגשמיות ובין ברוחניות, שכן אם לא ידאג לעצמו, איש לא ידאג לו, יחד עם זאת, אם תדאג רק לעצמך ולבני ביתך בלבד, מה אני? שהרי בעלי חיים ג"כ דואגים רק לעצמם. ולאחר שיגיע לכלל החלטה שאכן צריך לפעול בשני הכיוונים, אולי כדאי, יחשוב אדם, שקודם כל אדאג לעצמי, ואח"כ לכשירחיב אדאג גם לחברי, ע"ז מוסיף: ואם לא עכשיו אימתי? שהרי טרדות יש בעולם, ואם לא יתרגל האדם בצעירותו לגמול חסד, אח"כ יקשה לו הרבה יותר.

עצה טובה רמזה לנו התורה: אם כסף תלווה את עמי, את העני עמך, ואמרו עמך, היינו לעולם תבחן את הדברים כאילו אתה עצמך זקוק לזה, וכשתשים עצמך במקום הנצרך תבין היטיב מה יש לעשות.

ובש"ך יו"ד סי' שמ' סקי"א: אין נקרא אדם כשר (שקורעים עליו) אלא שנוהג מנהג כשרים לחזור אחר מצות גמ"ח וכו' דעת הרמב"ן והכי נקטינן.

ונסיים בשתי עובדות מגאוני זמנינו, על מדת אהבת ישראל והדאגה לפרט. המעשה האחד סיפר הרב אברהם ביק מתקופת לימודיו בישיבת מרכז הרב:

"אחרי ימי שרב בירושלים, היה ליל יום-הכיפורים לילה של חסד, רוח קרירה התחילה מנשבת, מרחפת מגבעה לגבעה. באולם הגדול של הישיבה נשלמה התפילה, רק ותיקים נשארו עם ספרי התהילים שבידיהם. הרב שזרח ב"קיסל" הלבן שלו, ואור של מעלה נסוך עליו, נכנס לחדרו, ניגש לעמודו ופתח בלימוד מסכת "יומא" - שעה שלמה היה שקוע בלימודו, דף רדף דף במעשה יום-הכיפורים וסדר העבודה במקדש ד'. פתאום שמע פסיעות מאחורי הדלת. נשא עיניו מעל הגמרא וראה על הסף אדם צעיר, לבוש בגדי שוטר, מיד האיר הרב פניו לאורח: שנה טוב, שוטר יהודי! והוסיף בשאלה: התפלל אתנו כאן הערב? והצעיר השיב: כן, הערב התפללתי כאן, אבל מחר אין נותנים. הממונה עלי, אנגלי שונא ישראל, אמר לי שאם אביא מכתב מהרב ישחררוני, אבל לא הספקתי להגיע בערב יום-הכיפורים.

- אמרת מכתב, למי היה מגיע המכתב? שאל הרב.
- למפקדה הראשית, ושם היו משחררים אותי.
- והיכן המפקדה?
- רחוק מכאן, על יד ארמון הנציב.
- והמפקדה פתוחה גם בלילה?
- כן, כל הלילה.
- אם כן, חכה לרגע, אתלבש ואצא אתך מיד למפקדה, וד' יעזור שישחררו אותך.

השוטר נרעש מהצעתו של הרב, והתחיל ממלמל: ימחול לי כבוד הרב, הלא

הדרך ארוכה, לא לכך התכוונתי, רציתי רק שהרב יברך אותי, יתפלל בעדי.
 - אל תדאג בני - השיב הרב - נטייל יחד ושליחי מצווה אינם ניזוקין. והזדרז
 הרב ויצא יחד עם השוטר למפקדה. שם הופתעו למראה האורח הגדול, ומיד
 מלאו את בקשתו.

כשחזר הרב היה כבר קרוב לחצות, ושוב ניגש הרב אל עמודו והמשיך
 בלימודו, ורק כשתקפתו חולשה גמורה, צנח על הספה ועצם עיניו לשינה
 קצרה, לפני עלות השחר, לפני שהאיר המזרח של היום הקדוש, יומו של הכהן
 הגדול מאחיר". (מועדי הראיה).

את המעשה השני שמעתי מפיו של הרב שולזינגר שליט"א בשעה שהספיד את
 הרב שך זצ"ל. בליל בדיקת חמץ, בשעה מאוחרת בלילה נכנס בחור שהרב שך
 לא הכירו, והשיח בפניו את צערו ודאגותיו, הרב שך השיב לו שהוא אינו יכול
 לעזור לו, אך יש בירושלים פסיכולוג ירא שמים שהוא ודאי יוכל לעזור לו,
 ומיד טלפן אליו הרב וביקש שיקבל את הבחור בדחיפות עוד באותו לילה,
 הפסיכולוג נענה מיד לבקשתו, והרב אמר לו שהם יוצאים מיד לדרך. חס
 וחלילה, אמר הפסיכולוג כשהבין שהרב מתכוון לנסוע עם הבחור לירושלים,
 אם הרב יגיע לא אקבל את הבחור.

למחרת בבוקר שאלו אנשים את הפסיכולוג, איזה עניין היה לרב שך להיות
 בביתו בלילה, כשהביע את פליאתו, ספרו לו שבחצות הסתובב הרב שך הלוך
 וחזור על המדרכה שליד ביתו, והוסיף הרב שולזינגר: כשילד זקוק לרופא,
 האם האב ייתן לו לנסוע לרופא לבד ולא ילווה אותו?